

Kazimierz Bem (Amsterdam)

Jeszcze o kalwinizmie Krzysztofa Arciszewskiego (1592–1656)

W książce F. L. Schalwijka, *The Reformed Church in Dutch Brazil (1630–1654)*, Zoutermeer 2000 (pierwsze wydanie po portugalsku w 1986 roku), jej autor podaje wiadomość dość interesującą dla historii polskiego ewangelicyzmu. Otóż z zachowanych ksiąg chrztów parafii reformowanej w Recife, opublikowanych na s. 72 pracy, wynika, że 20 września 1639 roku Krzysztof Arciszewski był świadkiem chrztu małego Domingos Fernandez Calabara, syna Domingos Fernandez Calabara i jego żony Barbary Cardosa. Chociaż holenderski Kościół reformowany nie znał instytucji rodziców chrzestnych w znaczeniu katolickim, to jednak naciskano, by świadkami chrztu byli jedynie „prawdziwi chrześcijanie”, a najlepiej członkowie Kościoła. Tak czy inaczej, trudno sobie wyobrazić, by świadkiem reformowanego chrztu został socynianin, zapewne sam nigdy nie ochrzczony. Będąc świadkiem chrztu małego Calabara, musiał zatem Krzysztof Arciszewski być przynajmniej nominalnym wyznawcą kalwinizmu. Przesuwałoby to datę jego konwersji z akceptowanej (1646 — jego powrót do Polski) na okres sprzed 1639 roku. Być może zmienił wyznanie przed swoim wyjazdem do Brazylii, a po przybyciu do Niderlandów, a zatem między rokiem 1623 a 1629.